

Vår dato: 14.03.2023

Vår ref.: 23/055 800

Deres ref.:

Viken fylkeskommune
Kulturminnevern
Christian Hintze Holm
Anne Traaholt
Postboks 220
1702 Sarpsborg

ÅRSRAPPORT FOR KOORDINERING AV PRIVATARKIV I BUSKERUD 2022

Vestfoldarkivet er fylkeskoordinerende institusjon (50% stilling) for privatarkivarbeidet i det tidligere Buskerud fylke. I henhold til inngått avtale skal det rapporteres hvert halvår.

KOORDINERINGSARBEIDET. I arbeidet som koordinerende institusjon er målet helhetlig dokumentasjon for Buskerud/Viken. Vestfoldarkivet skal påse at viktige privatarkiv blir bevart for ettertiden. Rammene for arbeidet gir Bevaringsplan for privatarkiv i Buskerud (2019) <https://vestfoldmuseene.no/vestfoldarkivet/for-buskerud/> og Arkivverkets nasjonale strategi for privatarkivarbeidet (2019-2023).

Vestfoldarkivet veileder i alle arkivfaglige spørsmål og arrangerer kurs og nettverksmøter. Som koordinator samarbeider Vestfoldarkivet med ABM-institusjoner og lokalhistoriske arkiv og er i dialog med bedrifter som legger ned virksomheten. Dette for å sikre at historiske arkiver ikke skal gå tapt. Vestfoldarkivet har oversikt over hvem som bevarer hva av historiske arkiver og knytter kontakter mellom bevaringsinstitusjonene i fylket. Arkivverket er en viktig samarbeidspartner og nasjonal koordinator.

BEVARINGSPLAN. Bevaringsplan for privatarkiv i Buskerud (<https://vestfoldmuseene.no/vestfoldarkivet/for-buskerud/>) ble ferdigstilt i august 2019 og vedtatt i HUKIF i september. Planen er utarbeidet med støtte fra Buskerud fylkeskommune og Arkivverket. Bevaringsplanarbeidet har sammenfalt med både samlingsforvaltningsplan for museene og regionsreformen. Viktige samarbeidspartnere har derfor vært museenes prosjektgruppe, samt arkiv- og museumsinstitusjonene i Akershus og Østfold. Planene fra Buskerud, Akershus og Østfold har et felles kapittel som tar for seg utfordringene med privatarkivarbeidet i Viken – med fokus på mangfold, depot og digitalt skapte arkiver. Hovedmålet med en bevaringsplan for privatarkiv er at den skal bidra til helhetlig

samfunnsdokumentasjon for Buskerud/Viken og ligge til grunn for innsamling av bevaringsverdige arkiver.

Bevaringsplanen skisserer utfordringer, konsekvenser og forslag til løsninger for å nå målet om helhetlig dokumentasjon og depot for privatarkivene i fylket. Det jobbes med ulike prosjekter i Buskerud – med mål om helhetlig samfunnsdokumentasjon.

PROSJEKTER

Privatarkiv i Hallingdal

En viktig jobb som koordinator, er å etablere gode løsninger for bevaring og formidling av privatarkiv. Målet er et samarbeid mellom bevaringsinstitusjoner i Hallingdal om privatarkiv og foto. I 2022 fikk Hol bygdearkiv støtte fra arkivutviklingsmidler i Arkivverket til å utrede et regionalt senter for arkiv i Hallingdal. Vestfoldarkivet er samarbeidspartner og veileder i arbeidet. Som et ledd i dette arbeidet, har Vestfoldarkivet bidratt med veiledning på arkivordning, ordning og konservering av fotosamlinger og registrering og publisering av arkiver på Arkivportalen. To arkivarer og to fotoarkivarer fra Vestfoldmuseene er involvert i prosjektet. Vi har også hatt møter for å diskutere organisering av et regionalt senter. Det foreligger en plan for oppfølging av arbeidet i 2023 – med blant annet kurs på Hallingdal museum i regi av Vestfoldarkivet i mai 2023. På kurset samles museer og lokalhistoriske arkiv/bygdearkiv fra hele Hallingdal.

Det nyetablerte Nes bygdearkiv inviteres inn i samarbeidet. Et møte i Nesbyen er planlagt i mai 2023.

Bergverksmuseet

Norsk Bergverksmuseum forvalter anslagsvis 300-350 hm privatarkiv av lokal, regional og nasjonal interesse og innenfor alle museets fagområder: bergverks- industri, natur- og skihistorie. Manglende ressurser har ført til utilfredsstillende forvaltning og mangelfull liten oversikt over arkivskapere og omfang. Det meste av dagens bestand er uordnet.

Arkiv oppbevares på fem ulike lokasjoner. Den størstedelen oppbevares 2,3 km inn i Kongens gruve med adgang via skinnegående ATV eller gruvetog, og er dermed vanskelig tilgjengelig. Lokalene i gruva er klimakontrollerte og godt sikret, men rommene er utette og har utfordringer med steinstøv og mugg. Dagens situasjon gjør det ressurskrevende å bruke arkivene og transportere materialet ut og inn av gruva.

Vestfoldarkivet har vært på flere befaringer inne i gruva og har invitert med Arkivverket på en befaring, samt bistått i søknadsskriving og veiledning.

Det er etablert et samarbeid mellom Norsk Bergverksmuseum, Kongsberg Gruppen og Arkivverket om bevaring av arkivene/tegningsarkiv (restarkiv etter Kongsberg Våpenfabrikk og Kongsberg Sølvverk. Arbeidet følges opp i 2023.

Mangfold og skeive arkiver

Kartleggingen i forbindelse med bevaringsplanarbeidet viser at mangfoldet i Buskeruds (Viken) befolkning ikke avspeiles i den bevarte arkivbestanden. Derfor er et av fokusområdene (i de tre bevaringsplanene fra Viken) å sikre arkiver etter det kulturelle mangfoldet i arbeidslivet og i organisasjonene.

I samarbeid med Drammen byarkiv, etablerer Vestfoldarkivet et dokumentasjonsprosjekt – der både innsamling og skaping av arkiver inngår. De muntlige fortellingene, sammen med innsamlede arkiver, skal danne grunnlaget for en utstilling på Drammens museum våren 2025. Erfaringer, spesielt fra tidsbruk, og inspirasjon hentes fra prosjektet «Hit! Her! Nå! Hele verden i Oppland».

<https://www.kulturradet.no/vis-publikasjon/-/hit-her-na-hele-verden-i-oppland>

Arbeidet vil også ta utg.pkt. i boken «Nesten norsk. Det flerkulturelle Drammen 1970-2020», av James Godbolt (USN).

Vestfoldarkivet, som koordinerende institusjon, utarbeider prosjektet med aktuelle samarbeidspartnere og jobber med metodikk og formidling. Det er et ønske om et økt samarbeid med MiA og Østfoldmuseene. Det er planlagt et møte 25. april, med Viken fylkeskommune, MiA og Østfoldmuseene, for å diskutere en utvidelse av prosjektet.

Satsingen på mangfold vil i hovedsak gå over 2 1/2 år – fra oppstart i 2023 til utstillingsåpning vår 2025 – og avslutning høsten 2025.

Målet er å dokumenter, samle inn og bevare arkiver, foto, film, intervjuer mm etter mangfoldet i Drammen og omegns befolkning, i arbeidslivet og organisasjonslivet. Prosjektet har et spesielt fokus på arkiver etter det skeive miljøet i Buskerud, og det er også et ønske om å innlemme et prosjekt om tater i mangfoldsarbeidet. Dokumentasjonen og arkivene som samles inn, skal bevares i Drammen byarkiv (Vestfoldarkivet). Mangfoldsprosjektet for Buskerud vil ledes fra Vestfoldarkivet og aktuelle samarbeidspartnere vil inviteres inn i arbeidsgrupper etter behov.

Under Globusfestivalen i Drammen, deltok Ann Tove Manshaus sammen med Erik Hesby (film) og elev Philip Næs (foto) fra Sandefjord videregående skole.

Privatarkiv i Øvre Eiker kommune

Mangelen på forskriftsmessige magasiner, gir mange henvendelser til Vestfoldarkivet om depot for privatarkiv. Øvre Eiker Arkiv ønsker å avlevere alle privatarkiv til Vestfoldarkivet. Det er igangsatt et prosjekt for å gjennomgå alle arkivene for en avlevering (med støtte fra Viken fylkeskommune). I den forbindelse har Vestfoldarkivet, ved Ann Tove Manshaus, hatt møter med kommunen for å forberede en sak om arkivene.

Privatarkiv i Buskerudmuseet

Privatarkivene ved Ringerikes museum (ca. 70 arkiver) ble klargjort for avlevering til Vestfoldarkivet – med støtte fra Viken fylkeskommune.

Excel, Asta og Arkivportalen

Det er i hovedsak privatarkiv fra Hol bygdearkiv og Lier historielag som er registrert og publisert på Arkivportalen – under fanen «Privatarkiv i Buskerud». Arkivene som avleveres til Vestfoldarkivet (gis som gave), publiseres under Vestfoldarkivet (for eksempel Kistefos).

Tofte cellulose

Arkivet etter cellulosefabrikken på Tofte vurderes som et særskilt verneverdig arkiv, av regional og nasjonal betydning. Fra rundt 1970 var bedriften en av landets viktigste treforedlingsbedrifter og et av de mest omdiskuterte industriprosjektene i nyere norsk historie. Bedriftshistorien avspeiler også den økte globalisering innen treforedlingsindustrien etter 1980. Arkivet bør også ses i sammenheng med arkivet etter Hurum Paper Mill. Begge fabrikkene var hjørnesteinsbedrifter i Tofte-området og var knyttet sammen gjennom fusjoner og eierskap. Det planlegges en avlevering til Vestfoldarkivet med støtte fra Viken fylkeskommune og Statkraft. Vi venter på et møte med Statkraft og en endelig avgjørelse i 2023.

Arkivet etter Kistefos Træsliperi. Verneverdig arkiv som dokumenterer industrivirksomhet fra etableringen i 1889. Arkivet ble overført til Vestfoldarkivet med støtte fra Viken fylkeskommune og en privat stiftelse. Arkivet ble ferdig ordnet i 2022. Det gjenstår å digitalisere utvalgte serier og skrive arkivbeskrivelse, samt publisere på Digitalarkivet. Arbeidet ferdigstilles i 2023.

Arkivutstilling på Vestfossen Kunstlaboratorium

Utstillingen på Vestfossen Kunstlaboratorium i 2022 hadde tittelen «Ung i fabrikken» og hadde som mål å løfte fram fortellinger om de unge arbeiderne på Vestfos Cellulosefabrik. Hvordan var livet for en 16-åring som var med på å produsere papir? Hvor lange var arbeidsdagene, og ikke minst nattskiftene? Fantet det noe som het fritid? Hovedkilden til vår kunnskap er fremdeles det historiske arkivet etter Vestfos Cellulosefabrik som er plassert i Vestfoldarkivet. I utstillingene på Vestfossen Kunstlaboratorium kommer arkivets liv til syne gjennom en stor variasjon av dokumenter: fotografier, lønningslister, stillingsbeskrivelser, oppsigelser, jubileer, ulykker. I tillegg til forskning i arkivmaterialet henter vi også kunnskap **gjennom intervjuer med tidligere fabrikkansatte** (en innsamling bevart i Vestfoldarkivet).

Prosjektet ble støttet av Viken fylkeskommune og lagd i samarbeid med Vestfossen Kunstlaboratorium og Eiker Arkiv.

I 2022 hentet Manshaus en samling med glassplater etter Vestfos Cellulosefabrik i Eiker Arkiv. Glassplatene er digitalisert og bevart i Vestfoldmuseene.

Fellesmagasin for Buskerud/Viken

Vestfoldarkivet bidrar inn i arbeidet med fellesmagasin for Buskerud/Viken.

Henvendelser. Veldig mange henvendelser i 2022 har handlet om manglende depot for privatarkiv og ønske om avlevering. Det jobbes kontinuerlig for å finne gode løsninger. Arkiver er avlevert til Vestfoldarkivet og henvendelser fra Modum bad og Naturvernforbundet i Buskerud er videresendt til Drammen byarkiv.

Nettverk.

Som koordinator for privatarkivarbeid i Buskerud, er Ann Tove Manshaus med i det nasjonale nettverket for koordinatører – i regi av Arkivverket. Det er også opprettet en Viken-gruppe for koordinering i fylket. Manshaus sitter også i en arbeidsgruppe for Det

Aktive Museet (jobber for at arkiv og museer skal være aktive samfunnsaktører) og i Blue Shield komiteen som jobber for å sikre kulturminner i krig og krise. I Blue Shield komiteen jobbes det for å lage beredskapsplaner for ABM-sektoren – tilpasset både for store og små institusjoner.

Manshaus har deltatt på flere nasjonale koordineringsmøter og formidlet arbeidet fra Buskerud/Viken.

Viken-gruppen hadde en veldig interessant studietur til Kuben i Arendal i juni 2022. Støttet av Arkivforbundet.

VEIEN VIDERE 2023-2025

- Innsamling og bevaring av privatarkiver med utgangspunkt i Bevaringsplan for privatarkiv i Buskerud.
- Innsamling med fokus på skeive arkiver og arkiver som dokumenterer mangfold. Utstilling på Drammens museum i 2025.
- Bevare næringslivsarkiver og jobbe for å innlemme Buskerud/Viken i Vestfoldarkivets satsing på næringslivsarkiver.
- Jobber for et regionalt arkiv i Hallingdal.
- Jobbe for å finne gode løsninger for Bergverksmuseet.
- Publisere privatarkiver fra Buskerud på Arkivportalen.
- Publisere på Digitalarkivet
- Arkivformidling: lage jubileumsutstilling på Vestfossen Kunstlaboratorium, «Fabrikken – en forestilling i tre akter», i samarbeid med Eiker Arkiv. Jobbe for finansiering for en fast arkivutstilling på Vestfossen Kunstlaboratorium – med metodikk og en mal som kan brukes av flere, for lignende utstillinger.
- Jobbe for en varig løsning for koordineringsrollen i Buskerud. Ses i sammenheng med en depotløsning og fellestjenester for privatarkiv/arkiv.
-

Takk til Viken fylkeskommune for støtte til privatarkivprosjekter i Buskerud.

Med hilsen

Ann Tove Manshaus

rådgiver og koordinator for privatarkiv i Buskerud

